

Τό Πολυτεχνείο Μία άλλη ματιά

του Νικ. Α. Γ. Λιναρδάτου

Η δική μου άποψη σε γενικές γραμμές είναι η ακόλουθη: Πρέπει να άποτίσουμε τόν δέοντα σεβασμό σε όσα παιδιά χάθηκαν τις μέρες εκείνες, διότι σήκωσαν τό άνάστημά τους ενάντιον τής δικτατορίας [...] Από τήν άλλη πλευρά δέν πιστεύω ότι τό Πολυτεχνείο μόνο του μπορεί να προβάλλεται τόσο πολύ, ώστε να υπερβαίνει τά έπιτεύγματα και τις θυσίες του Πολέμου 1940-1941 και τής Έθνικής Αντίστασης στην Κατοχή. Δέν είναι δυνατόν να υπάρχουν περισσότεροι δρόμοι και πλατείες με τό όνομα "Ηρώων Πολυτεχνείου" από ό,τι με τό όνομα "Καλπάρα", "Πίνδος"...

Τήν άποψη αυτή έχει διατυπώσει ως νηφάλιος και προσεκτικός ιστοριογράφος ο Ιατρός Άλέξανδρος Α. Ζαούσης στον Β' τόμο (σελ. 223-4) του έργου του «Ο Έμφαγμός» (Έκδόσεις Παπαζήση, 1998). Όμολογώ ότι άπέτελεσε ενθάρρυνση στην πρόθεσή μου να εκθέσω παρεμφερείς σκέψεις έπ' ευκαιρία του έορτασμού τής έπετείου τής έξεγέρσεως τών φοιτητών στο Πολυτεχνείο τό 1973. Κατ' αρχάς με ένοχλεί, όπως καταλαβαίνω και πολλούς άλλους, αυτή η έτησίως επαναλαμβανόμενη τήν 17η Νοεμβρίου πορεία προς τήν άμερικανική πρεσβεία. Άφ' ενός γιατί άποτελεί καθαρή κατηλιεία από τους άριστερούς εν γένει ενός γεγονότος στο όλοιο δέν διαδραματίσαν ούσιαστικά κανένα ρόλο και άφ' έτέρου γιατί τό γεγονός αυτό καθ' έαυτό με άλλους τρόπους άξιζει να τιμηάται.

Ύστερα αυτή η παρέλαση μπροστά από μία κεκλιμένη υπερμεγέθη κεφαλή πλείστον όσων, από τόν άνώτατον άρχοντα έως τά παιδιά του Δημοτικού, με καταθέσεις στεφάνων και ρίψεις λουλουδιών μου προκαλεί άμφιθυμία. Συγκεκριμένα: Κατόρθωσε τό ΚΚΕ να μετατρέψει τόν έορτασμό τής έπετείου του Πολυτεχνείου σε μία πολιτική εκδήλωση, η όποία άσφαλώς βλάπτει τό γενικότερο έθνικό μας συμφέρον. Από αυτή τήν πορεία τί θα έχει άπομείνει πέραν τής προσλήψεως προς μία φιλική χώρα (τά δύο μεγάλα κόμματα που εκπροσωπούν τό 85% του έλληνικού λαού έτσι τή θεωρούν), η όποια, είτε μάς άρέσει είτε όχι, παίζει ρόλο στην έξέλιξη και έκβαση ύποθέσεων που μάς άφορούν, όπως π.χ. τό Κυπριακό; Άς σκεφτοίμε, μία φορά τουλάχιστον, ώφελμιστικά ως λαός, όπως ώφελμιστικά σκεφτόμαστε για τά προσωπικά μας ζητήματα, κατ' έξοχήν έμεις οι Έλληνες.

Λέγω γιατί η πορεία να καταλήγει στην άμερικανική πρεσβεία. Δέν υπάρχει καμία συγκεκριμένη άπόδειξη άναμειξως τών ΗΠΑ στο πραξικόπημα του 1967. Σχετικά παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον δύο κεφάλαια («Η προετοιμασία του Πραξικοπήματος» και «Τό Δίλημμα του Κωνσταντίνου») από τό βιβλίο του δημοσιογράφου Άλέξη Παπαζελά «Ο Βιασμός τής Έλληνικής Δημοκρατίας» (Βιβλιοπωλείο τής Έστίας, 1997). Σε αυτά με βάση τά άπόρρητα άμερικανικά και άλλα έγγραφα τής έποχής, περιγράφονται συγκεκριμένες προσπάθειες, τών Άμερικανών αξιωματιούχων να άποτρέψουν τή σύγκρουση Γεωργίου Παπανδρέου-Βασίλειος Κωνσταντίνου και τήν προταθείσα από τόν τελευταίο έπιβολή δικτατορίας (που άποδεικνύει ότι δέν ήθελεν με κανένα τρόπο έκτροπή), όπως και άργότερα για να έμποδίσουν τήν κατάληψη τής έξουσίας από τόν Ίωαννίδη.

Κάθε ιστορική δράση έχει δύο όψεις, μία ανθρώπινη και τήν πολιτική. Η ανθρώπινη άναφέρεται στα κίνητρα και τή συμπεριφορά τών πρωταγωνιστών και τών άλλων που έδρασαν. Και από αυτή τήν πλευρά δέν μπορεί κανείς παρά να συμμερίζεται τόν θαυμασμό για τόν αήθορμητισμό, τόν ένθουσιασμό, τήν τόλμη και τό ούτοπικό όραμα τών φοιτητών που έξεγέρθηκαν.

Η πολιτική όψη δέν παρουσιάζεται τόσο ξεκάθαρη. Φαίνεται πως έπαιξε σημαντικό ρόλο στην έξέλιξη τής έξεγέρσεως του Πολυτεχνείου (οι άριστερές οργανώσεις νεολαίας τήν άντιμετώπισαν άρνητικά) η άνοχη, τήν όποιαν επέδειξε η άστυνομία κατά τις τρεις πρώτες ημέρες. Έτοι ξεθάρρεψαν άκραία στοιχεία, που είχαν παρειοδύσει και άρχισαν να έπεκτείνουν τήν επαναστατική δράση τους εκτός του Πολυτεχνείου με μαχητικές πορείες και με έπίθεση ενάντιον του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως. Η πολιτική και στρατιωτική ήγεςία χάνουν τήν ψυχραιμία τους και είναι τότε, κατά τό χάρισμα τής 17ης Νοεμβρίου, που έπεμβαίνει ο στρατός.

Γιά τήν ιστορική σημασία τής έξεγέρσεως του Πολυτεχνείου: Έχει ύποστηριχθεί η άποψη ότι συνέβαλε στην πτώση τής δικτατορίας. Δέν μοιάζουν πολύ πειστικά τά ύπερ της έπιχειρήματα. Άν συνέβαλε κάπου, θα έλεγε κανείς, ότι είχε πιθανώς ως συνέπεια τήν άνατροπή του Παπαδόπουλου. Λέω πιθανώς, γιατί τήν άνατροπή του Παπαδόπουλου φαίνεται ότι τήν έσχεδιάζε ο Ίωαννίδης από τότε που ο δικτάτορας άρχισε να κινείται προς τήν κατεύθυνση τής πολιτικοποίησης τής διακυβερνήσεως (Κυβέρνηση Μαρκεζίνη κ.ά.). Ίσως εν πάση περιπτώσει να τή διευκόλυνε. Τότε -είτε αν συνέβαλε στην άνατροπή είτε αν τή διευκόλυνε- οι μετέπειτα έξελίξεις όδηγούν πρώτα στην κυπριακή τραγωδία και ύστερα στην έξ αυτής πτώση τής χούντας. Πιθανόν πάλι τό σχέδιό της διά τής Κυβερνήσεως Μαρκεζίνη επανόδου στην όμαλότητα χωρίς τήν έξεγερση να κατέληγε κάπου. Άλλά με ύποθέσεις δέν έρμηνεύονται τά ιστορικά γεγονότα.

Γιά να έπιστρέψουμε στις παρατηρήσεις του Α. Α. Ζαούση, τριήμερος έορτασμός τής έπετείου του Πολυτεχνείου, όταν έχουμε ύποβαθμίσει τά σημαντικότερα για τήν ύπαρξη του έθνους γεγονότα τής άντιστάσεως στις δυνάμεις του Άξονα Γερμανίας-Ίταλίας τό 1940-41 και τής καταστολής τής κομμουνιστικής άνταρσίας 1946-49, άποτελεί χονδροειδή ιστορική άνορθογραφία. Γιατί πέραν τών ήδη λεχθέντων, τό Πολυτεχνείο ήταν ένα γεγονός τοπικής σημασίας. Ένώ η αντίσταση του 1940-41 συνέβαλε κατά τήν έκτίμηση του ίδιου του Χίτλερ, στην έκβαση του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και η καταστολή τής κομμουνιστικής άνταρσίας είχε διεθνή άπήχηση διότι ήταν η πρώτη κομμουνιστική ήττα στην ψυχροπολεμική άναμέτρηση Άνατολής-Δύσεως. Ήταν γεγονότα κοσμοϊστορικών διαστάσεων.